

9. HAFTA

AIT181 ve AIT281

ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILÂP TARİHİ I

KBUZEM

Karabük Üniversitesi

Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi

9. Haftanın Konuları (İçerik)

1. Amasya Görüşmesi (20-22 Ekim 1919)

Temsil Kurulu'nun Amacı: Hukuki varlığını ve Sivas Kongresi kararlarını İstanbul Hükümetine kabul ettirmek ve millet iradesini egemen kılmak.

İstanbul Hükümeti'nin Amacı: Anadolu'da otoritesini artırmak, Anadolu'daki direnişi kırmak ve zaman kazanmak.

Katılanlar: Temsil Kurulu'nu temsilen M. Kemal, Rauf Orbay, Bekir Sami Bey ve İstanbul Hükümeti'ni temsilen Bahriye Nazırı Salih Paşa katıldı. Üç gün süren görüşmeler sonunda ikisi gizli olmak üzere toplam beş tutanak imzalandı.

- Protokolde Yer Alan Kararlar:

1. Anadolu ve Rumeli Müdafa-i Hukuk Cemiyeti ve Temsilciler Kurulu İstanbul Hükümeti'nce tanınacaktır.
2. Her iki taraf arasında anlaşmazlık kalmamıştır.
3. Genel seçimler yapılması ve Mebusan Meclisi'nin toplanması kararlaştırılmıştır.
4. Milletvekili seçimleri serbest bir şekilde yapılacaktır.
5. Meclisin güvenlik içinde olmayan İstanbul'da toplanması uygun değildir.
6. İstanbul Hükümeti Temsil Heyeti'nden habersiz hiçbir uluslararası antlaşma imzalamayacaktır. Manda ve himayenin kabulü gibi bir durum olmayacaktır.
7. Türk illeri düşmana teslim edilmeyecek, Türk yurdunun bütünlüğü ve bağımsızlığı korunacaktır.

Ayrıca; M. Kemal ve Salih Paşa arasında koşullar uygun olursa aşağıdaki gizli kararlar da kabul edildi:

- İzmir'in kurtarılmasına çalışılacaktır.
- İngiliz Muhipler Cemiyetinin zararlı çalışmaları sınırlandırılacaktır.

- Ulusal iradeye karşı olan ve yabancı devletlerin çıkarına hizmet eden cemiyetlerin ve gazetelerin çalışmalarına son verilecektir.

Önemi ve Sonuçları:

1. İstanbul Hükümeti, hem Temsilciler Kurulu'nun varlığını (resmen ve hukuken), hem de Sivas Kongresi kararlarını tanımıştır.
2. Temsil Heyeti'nin yürüttüğü faaliyetler meşru hale gelmiştir.
3. İstanbul hükümeti protokol kararlarından sadece seçimlerin yapılması ve meclisin toplanması kararlarına uydu.
4. Özgür bir seçimin yapılmasının kabul edilmesi başlı başına bir zaferdir.
5. Tüm ülkede genel seçimler yapıldı. İtilaf devletleri seçimleri saltanat yanlılarının kazanacağını zannederek seçimlere karışmadılar.
6. Müdafaa-i Hukukçular seçimleri büyük bir çoğunlukla kazandı. M. Kemal de Erzurum'dan milletvekili seçildi.
7. M. Kemal'e halk desteği ve inancı daha da arttı.
8. İtilaf devletleri bu yakınlıktan endişelenerek Yunanlılara taarruza hazır olmaları emrini vermiştir.

Şekil: 5. Atatürk Sivas Kongresi'ne Katılanlarla Birlikte

2. Temsil Kurulu'nun Ankara'ya Gelmesi (27 Aralık 1919)

Mustafa Kemal Paşa ve Temsil Kurulu, Mebusan Meclisi'nin çalışmalarını daha yakından izlemek için 27 Aralık 1919'da Ankara'ya gelmişlerdir. Ankara'nın merkez seçilmesinin nedenleri şunlardır:

- İstanbul'a yakın olması sebebiyle gelişmelerin daha kolay takip edilebilmesi,
- Anadolu'nun merkezinde ve cephelere yakın olması,
- Coğrafi konum olarak Anadolu'nun en güvenilir ve orta noktasında olması,
- Haberleşme ve ulaşım kolaylığı,
- Batı Cephesini denetleyebilecek ve Kuva-yi Milliye ile iletişim sağlayabilecek konumda olması,
- İşgale uğramamış ve işgallerden uzak oluşu,
- Ankara'da ulusal örgütlenmenin kuvvetli olması,

Ankara bundan sonra milli mücadelenin ve milli egemenliğin merkezi olacaktır. Bütün cemiyetlere ve komutanlara Temsil Heyeti'nin artık Ankara'da çalışmalarına devam edeceği bildirilmiştir. Temsil Heyeti, Sivas'ta kurulan İrade-i Milliye gazetesini Ankara'da Hakimiyet-i Milliye adıyla çıkarmaya başlamıştır.

Şekil 6. Mustafa Kemal'in Ankara'ya gelişini gösteren temsili resim 27 Aralık 1919

3. Meclis-i Mebusan'ın Toplanması ve Misak-ı Milli (12 Ocak - 16 Mart 1920)

21 Aralık 1918'de Padişah Vahdettin'in fermanı ile kapatılan Meclis-i Mebusan'ın tekrar açılması ve çalışmaya başlaması için önce seçimlerin tamamlanması gerekiyordu. Seçimler Aralık 1919'da sorunsuz bir şekilde yapıldı. M. Kemal Paşa Erzurum'dan milletvekili seçildi. Fakat güvenlik nedeniyle Meclis-i Mebusan çalışmalarına katılmadı. Mustafa Kemal Paşa meclisin İstanbul'da toplanmasına karşı çıkmış, Eskişehir'i teklif etmişti. Fakat İstanbul Hükümeti bunu kabul etmeyince seçilen mebuslar Ankara'ya çağrıldı ve Mustafa Kemal Mebusan Meclisi toplanmadan önce bu mebuslarla bir toplantı yaptı. Bu toplantıda Meclis-i Mebusan'da kabul ettirilmesine çalışılmak üzere bazı prensip kararları alınmıştır.

1. Misak-ı Milli'nin kabulünün sağlanması
2. M. Kemal'i Meclis Başkanı olarak seçilmesi
3. Meclis'te Müdafaa-i Hukuk Grubunun oluşturulması
4. Rauf Orbay'ın Heyet-i Temsiliye adına İstanbul'da bulunması

Son Osmanlı Mebusan Meclisi 12 Ocak 1920’de toplandı. Seçilen milletvekillерinden yaklaşık yarısının katılımıyla toplanan meclise Padişah rahatsızlığı nedeniyle katılamadı. Milletvekilleri M. Kemal’in Meclis Başkanı seçilmesi konusunda başarılı olamadılar. Müdafaa-i Hukuk grubu kurulamadı ancak yerine **Felah-ı Vatan** grubu kuruldu. Bu meclisin yaptığı en önemli iş vatanın bütünlüğü ile ilgili kararları yani **Misak-ı Milli Kararlarını** 28 Ocak 1920 günü kabul etmek oldu.

- Misak-ı Milli Kararları:

- 30 Ekim 1918 Mondros Ateşkesi’nin imzalandığı gün işgal altına girmemiş Türk ve Müslümanların çoğunlukta olduğu yerler bir bütündür parçalanamaz.
- Aynı güne kadar işgal altında kalmış Arap memleketlerinin durumu yöredeki Arap halkının kararına göre belirlenmelidir.
- Daha önce halkın oyu ile anavatana katılmış olan Elviye-i Selase (Kars, Ardahan, Batum) için gerekirse yeniden halk oylamasına gidilmelidir.
- Batı Trakya’nın durumu halkın özgürce vereceği oya göre belirlenmelidir.
- İstanbul ve Marmara’nın güvenliği sağlanırsa Boğazlar uluslararası ticaret gemilerine açık tutulabilir.
- Milli ve iktisadi gelişmemizi sağlamak için her devlet gibi bizim de tam bağımsız ve özgür bir ülke olmamız gerekir. Bu nedenle gelişmemizi sınırlandıracak kısıtlamalara karşıyız. Ortaya çıkacak borçlarımızın ödenme durumu da bu esaslara aykırı olmamalıdır.
- Azınlık hakları komşu ülkelerdeki Müslüman halkın da aynı haklardan yararlanabilmesi garantisıyla kabul edilecektir.

Uyarı: Milletvekillerinin çoğunluğu saltanata bağlı olduğu için toplantıda ulusal egemenlikle ilgili kararlar alınamamıştır.

- Önemi ve Sonuçları

- Misak-ı Milli ile yeni Türk devletinin milli ve bölünmez sınırları çizilmiştir.
- Misak-ı Milli ile Türk halkının en temel hakları istenmiştir.
- Misak-ı Milli ile devletin egemenliği ilkesinin dışa dönük yönü ortaya konulmuş ve Türk Devleti üzerinde bağımsızlığı kısmen yada bütünüyle ortadan kaldıracak tüm etkiler reddedilmiş oluyordu.
- İtilaf devletleri 16 Mart 1920 de **İstanbul'u resmen işgal** ederek Mebusan Meclisini dağıttılar. Birçok milletvekilini tutuklayarak Malta'ya sürgün ettiler.
- Bu gelişmeler TBMM'nin açılmasına zemin hazırlamıştır. Temsil Kurulu başkanı M. Kemal 19 Mart 1920 de bir bildiri yayınlarak "Ankara'da yeni bir meclis açılacağını " ilan etmiştir.

Uyarı: Misak-ı Milli'nin kabulü ile Milli Mücadele'nin esas programı ortaya konmuştur. Türk milleti ne için Kurtuluş Savaşı yapacağını burada ortaya koymuştur.

Şekil 7. Misak-ı Milli Sınırlarımız

İstanbul'un İtilaf Devletlerince İşgali, Meclis-i Mebusan'ın kapatılması

İtilaf Devletleri, Salih Paşa Hükümeti zamanında Anadolu'daki Kuva-yi Milliye çalışmalarına göz yumduğu gerekçesiyle hükümeti defalarca uyardı. Meclis-i Mebusan'ın açılması ve seçilen milletvekillerinin çoğunun Ankara Hükümeti'nden yana olması rahatsızlığı iyice artırdı. Yapılan baskılardan bunalan Salih Paşa, 3 Mart 1920'de istifa etti. Salih Paşa'nın istifası hem Meclis'te hem de Ankara'da büyük bir kaygıyla karşılandı. Yeni hükümetin İngilizlerin baskısıyla Damat Ferit Paşa tarafından kurulması ihtimali üzerine Padişah nezdinde bazı girişimlerde bulunuldu.

İstanbul'da bu siyasi gelişmeler yaşanırken İtilaf Devletleri cephesinde de İstanbul'un işgali gündemdeydi. Londra Konferansı sırasında bu konu gündeme geldi ve uzun görüşmeleden sonra 16 Mart'ta İstanbul'un işgal edilmesi kararı kabul edildi.

İtilaf Devletleri donanması, 15/16 Mart gecesi İstanbul'u abluka altına alarak toplarını İstanbul'un stratejik yerlerine çevirdiler. Sabah erken saatte Şehzadebaşı karakoluna gelen 50 kişilik bir İngiliz birliği ile Türk askerleri arasında yaşanan gerginlikten sonar yatmakta olan askerlere ateş açılması sonucu 5 er şehit oldu 9 er de yaralandı. Harbiye Nazırı Cemal Paşa tutuklandı, Bahriye ve Harbiye Nezaretleri işgal edildi. Ayrıca bir çok postane ile Posta ve Telgraf Müdürlüğü binası da işgal edilen yerler arasındaydı.

16 Mart günü İstanbul'un işgal edilmesi üzerine oluşan tepkileri azaltmak amacıyla işgal kuvvetleri adına bir bildiri yayınlandı. Bu bildiride özetle işgalin geçici olduğu ve sarsılan padişah otoritesinin yeniden kurulacağı, asıl amaçlarının İstanbul'u Türklerden almak olmadığı, ancak Anadolu'da ki karışıklığın devam etmesi durumunda bu kararlarını gözden geçirecekleri açıklanıyordu.

İşgal kuvvetlerinin bu bildirisi üzerine, Mustafa Kemal aynı gün valilere, komutanlara ve milli cemiyetlere bir genelge yolladı. Bu genelgeyle İstanbul'un zorla işgal edildiği ve herhangi bir kargaşaya neden olmamak için yayımlanacak sahte açıklamalara itibar edilmemesi gerektiği Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin en kısa sürede gerekli bilgilendirmeyi yapacağı duyuruldu. Ayrıca yabancı devlet temsilcilerine de bir protesto telgrafı çekildi.

Mustafa Kemal Paşa İstanbul işgal edilir edilmez, bir yandan da askeri ve idari tedbirler alma yoluna gitti. Eskişehir ve Afyon'daki yabancı askerlerin silahlarının alınması bazı stratejik demiryolu hatlarının kullanılamaz hale getirilmesi, Anadolu'da bulunan yabancı subayların tutuklanması, haberleşme üzerindeki denetimin artırılması, Hristiyan vatandaşların huzurunun sağlanması ve devlete ait bazı varlıklara el konulması bu tedbirler arasında gösterilebilir.

İstanbul'un işgal edildiği 16 mart günü bir İngiliz birliği de Meclis-i Mebusan'a baskın düzenleyerek Meclis başkanlığından Rauf Bey ile Kara Vasıf'ın teslim edilmesini istedi. Kısa bir gerginlikten sonra Rauf Bey ile Kara Vasıf İngiliz birliklerine teslim oldu. Meclis 18 Mart'ta yaptığı son toplantıda çalışmalarını tatil etti. Meclisin tatil edilmesi üzerine milletvekillerinin bir kısmı Milli harekete katılmak üzere Anadolu'ya geçmeye başladılar.

Padişah Vahdetin 11 Nisan 1920 tarihinde "siyasi zorunluluktan dolayı Anayasanın 7. Maddesine göre meclisi kapattığını ve 4 ay içinde seçimlerin yapılacağını" bildiriyordu.

İstanbul'un işgali bu olumsuz sonuçlarla beraber Milli Mücadele açısından bir takım faydalı sonuçları da beraberinde getirmiştir. Zira Mustafa Kemal 19 Mart 1920'de bütün vilayetlere, sancak ve kolordulara gönderdiği genelge ile " Olağanüstü yetkilere sahip" bir meclisin Ankara'da toplanacağını ve bu meclise Mebusan Meclisi üyelerinin de katılabileceğini bildirmiştir.